

Julia M. Wittmayer

Fakultet za društvene znanosti
Sveučilište u Rotterdamu
Nizozemska
wittmayer@fsw.eur.nl

UDK 338.48-6:502/504(680)
39:338.48(680)

Pregledni članak
Primljeno: 16. lipnja 2010.
Prihvaćeno: 30. lipnja 2010.

Kultura na prodaju? ‘Tradicionalni’ običaji, institucije i vrijednosti kao roba u turizmu utemeljenom u prirodi¹

Projekt prekogranične zaštite i razvoja Maloti Drakensberg između Južne Afrike i Lesota je prekogranična inicijativa za očuvanje okoliša koja istodobno ima za cilj očuvanje biološke raznolikosti i poticanje gospodarskog razvoja lokalnog stanovništva. To će se postići putem turističke djelatnosti utemeljene na prirodi. Ona će, kako tvrdimo, isticati određene običaje, institucije i vrijednosti lokalnog stanovništva, a zanemarivati druge, time ih ponovno osmišljavajući kao dio ‘tradicijske kulture’ u kontekstu očuvanja. Prikazujući dvije studije primjera također tvrdimo da turizam u prirodi relativizira i komercijalizira ove elemente načina života označavajući ih kao ‘tradicionalne’, podređujući ih time ekonomskim i ekološkim interesima.

Ključne riječi: zaštita prirode, tradicijska kultura, prekogranično očuvanje i razvoj, ekoturizam, Južna Afrika

Područja zaštićene prirode često imaju dvostruke ciljeve: zaštitu biološke raznolikosti i razvoj lokalnog stanovništva. U većini slučajeva to treba biti ostvareno preko turizma u prirodi², koristeći aspekte prirode i ‘tradicionalne’³ načine života lokalnog stanovništva kao turističke atrakcije. Ovaj članak ima za cilj popuniti prazninu između općenitije tvrdnje istraživačke zajednice zaštite (Duffy 2006, West i dr. 2006, Büscher i Dressler 2007, Dressler i Büscher 2008) o komercijalizaciji, posebno prirode, i specifičnih lokalnih dinamika turističke djelatnosti u prirodi uvođenjem dviju empirijskih studija primjera koji ilustriraju komercijalizaciju ‘tradicionalnih’ običaja, institucija i vrijednosti.

Na temelju ovih slučajeva, tvrdimo da turizam utemeljen u prirodi ističe one običaje, institucije i vrijednosti lokalnog stanovništva koji se uklapaju u pojam ‘tradicionalni’,

¹ Zahvaljujem Niki Frantzeskaki za komentare na nacrt ovog članka.

² Često nazvanim eko-turizam.

³ Pojmovi ‘tradicionalan’ i ‘autentičan’ mogu se zamijeniti.

a zanemaruje one koji se ne uklapaju. Pri tome su ti elementi iznova oživotvoreni kao dio 'tradicionalnog' načina života, naglašavani u životu mještana i pretvoreni u robu koja služi drugim svrhama, kao što su ekonomski ili ekološki interesi. Slučajevi su smješteni u kontekst Projekta prekogranične zaštite i razvoja područja Maloti Drakensberg (MDTP) koje se nalazi na granicama Južne Afrike i Lesota. Istraživanje MDTP s naglaskom na interakciji nacionalne države, MDTP i lokalnog stanovništva u sjeveroistočnom dijelu Lesota provedeno je od siječnja do travnja 2007. godine. U to su uključeni promatranje sudionika, razgovori i istraživanje sekundarnih izvora.

Rad je strukturiran na slijedeći način. Prije predstavljanja empirijskih slučajeva, dana je kratka povijest zaštite prirode, fokusirajući se na trenutni trend prekograničnih područja zaštite u cjelini, a posebno MDTP. Nakon toga slijedi prva studija primjera koja ispituje zanatsku udrugu koja proizvodi predmete za prodaju turistima. Ova praksa je istaknuta iznad ostalih i u diskursu očuvanja i razvoja iznova osmišljena kao 'tradicionalna', što ju čini turističkom atrakcijom. Ona služi i ekološkim interesima MDTP podizanjem svijesti o korištenju prirodnih resursa i ekonomskim interesima lokalnog stanovništva kojemu se nudi dodatni izvor prihoda. Druga studija slučaja istražuje interakciju MDTP i Mamohase Guest House koja je u lokalnom vlasništvu. Oglašavan kao nešto što je stvorila lokalna zajednica, pansion se zalaže za vrijednosti kao što su socijalna kohezija i društvena solidarnost, koje se time osmišljavaju kao 'tradicionalne'. Vlasnici pansiona uključili su se u filozofiju očuvanja i razvoja promovirajući svoje poslovanje kao plod zajednice i nudeći turistima autentično Basot⁴ iskustvo. Uz MDTP, i lokalni akteri označavaju neke običaje njihove zajednice kao 'tradicionalne' kako bi ih pretvorili u turističke atrakcije koje će poslužiti prije svega ekonomskim interesima vlasnika. U posljednjem dijelu, članak se sažima i zaključuje s pogledom na utjecaj korištenja 'tradicijske kulture' kao marketinškog instrumenta na interakciju inicijativa za očuvanje i lokalnog stanovništva općenito, ocrtavajući moguće načine istinske interakcije.

Zaštita prirode

Kako bi se razumio problematičan odnos lokalnog stanovništva i zaštite prirode, dan je kratak pregled povijesti zaštite prirode na afričkom kontinentu. Naglasak je stavljen na postojeći trend prekograničnog područja zaštite (TFCA), što je vidljivo na Projektu prekogranične zaštite i razvoja Maloti Drakensberg (MDTP), gdje su napravljene studije primjera.

⁴ Basotho (množina) i Mosotho (jednina) su ljudi Sotho porijekla.

Povijest

Postoje brojni pregledi povijesti i novijeg razvoja zaštite prirode (Adams i Hulme 2001, Hutton i dr. 2005, Büscher i Dressler 2007, Büscher 2010). Početni ciljevi zaštite prirode, koji se mogu pratiti unatrag do kolonijalnih rezervata za divljač, imali su ekskluzivističku i protekcionističku prirodu, temeljeći se na pretpostavci da zaštita prirode i ljudski razvoj ne idu zajedno. Zajedno s drugim običajima, kao što su prisilno preseljenje, ograničavanje ili zabrana pristupa zemlji i resursima i opće proširenje državne kontrole putem zaštite položili su temelj za konfliktni odnos između ljudi i parkova.⁵ Gledano zajedno, ovo se naziva modelom 'tvrđave očuvanja' (Brockington 2002). Pristupi više usredotočeni na ljude ušli su u raspravu u sedamdesetim godinama prošlog stoljeća, iz kojih je kao novi model interakcije parkova i ljudi nastala zaštita zasnovana na zajednici. Kao više društveno uključivi pristup ona naglašava potrebu za zajedničko savjetovanje, vrijednost komunalnih tradicija i načina gospodarenja prirodnim bogatstvima, kao i povećana (pregovaračka) prava na pristup i dijeljenje resursa za ljude u ruralnim uvjetima, na primjer u zaštićenim područjima. Iako je zaštita zasnovana na zajednici prevladavala u diskursu, to nije tako u praksi, kako ističe istraživačka zajednica zaštite (Wolmer 2003, Büscher i Dressler 2007, Büscher 2010). Njezina praksa je bila upletena u politiku birokracije i neoliberalne ekonomije, što znači preferiranje ideala zaštite, val protekcionizma, obespravljenje lokalnog stanovništva, standardizaciju zahvata i primjenu tržišnih pravila (Dressler i dr. 2010). Da bi se izašlo iz ove krize, Dressler i dr. (2010:13) tvrde da bi u zajedničko upravljanje prirodnim resursima trebalo integrirati njegove osnovne vrijednosti socijalne pravde, materijalnog blagostanja i ekološke cjelovitosti i biti "promjenljiv u dizajnu, relativan u praksi i valoriziran sa stupnjevima uspjeha, a ne unaprijed osmišljenim apsolutnim ishodima".

Područje prekograničnog očuvanja i razvoja (TFCA)

Najnoviji trend u zaštiti prirode u Južnoj Africi su područja prekograničnog očuvanja i razvoja (TFCA). Kao što ime sugerira, ova područja prelaze preko nacionalnih granica i obično obuhvaćaju različite namjene zemljišta. Njihova je glavna ambicija zaštita i očuvanje biološke raznovrsnosti, usklađivanjem sustava držanja zemljišta preko granica. To dolazi uz ambiciju da se gospodarski razvije lokalno stanovništvo kroz "otvaranje novih radnih mjesta razvojem zaštite prirode kao opcije korištenja zemljišta" (Peace Parks Foundation, internetska stranica 2010⁶). Dodavajući političku dimenziju, treća ambicija je promicanje mira među narodima, što je razlog zašto se ova područja također nazivaju parkovima mira. Iako su obvezani na zajednički pristup očuvanju, odnos TFCA s lokalnim stanovništvom je dvosmislen. S jedne strane, lokalno

⁵ U razvoju prema pristupima usredotočenima na ljude ogleda se naglasak koji razvijeni svijet stavlja na pristupe iz osnova, dobro vladanje i lokalno sudjelovanje. On je također izraz nesposobnosti slabih i siromašnih država da pojačaju granice zaštićenih područja i spriječe upade.

⁶ Pogledaj Fondaciju Parkovi mira http://www.peaceparks.org/Content_102000000_Peace+Parks.htm, pristupljeno 14. lipnja 2010.

stanovništvo i njegovi običaji su prikazani kao prijetnja biološkoj raznovrsnosti⁷ i kao protivnici zaštite prirode. S druge strane, lokalno stanovništvo je prikazano kao tradicionalni čuvar svoje okoline i partner u zajednici zaštite (vidi također Wolmer 2003, Draper i dr. 2004, Spierenburg i Wels 2006, Büscher i Dressler, 2007). Do sada, TFCA nisu u mogućnosti učinkovito riješiti sukobe oko prava na pristup i korištenje zemljišta (Duffy 2006, Hughes 2006, Büscher i Dressler 2007), a situacija lokalnog stanovništva se pogoršala u mnogim slučajevima (Marcus 2001, Hughes 2006, West i dr. 2006). TFCA pokušavaju premostiti jaz između očuvanja prirode i ljudskog razvoja kroz razne akcije. Te akcije uključuju javne skupove, obuke podizanja svijesti usmjerene na edukaciju lokalnog stanovništva o posljedicama njihovih običaja i, što je najvažnije, turističke djelatnosti temeljene na prirodi. Potonje je prikazano kao alternativa za ostvarivanje prihoda (West i dr. 2006, Dressler i Büscher 2008).

Turizam zasnovan na prirodi

Inicijative za turizam zasnovan na prirodi često su, iako ne uvijek, dio onoga što se naziva integriranim projektima za očuvanje i razvoj (ICDPs). Pretpostavka za ICDP-ove, koji institucionaliziraju alternativne aktivnosti koje stvaraju prihod, jest da gospodarske potrebe lokalnog stanovništva moraju biti prvo zadovoljene da bi zaštita bila moguća (Marcus 2001). Iako ICDP uopće, i posebno u inicijativama za turizam zasnovan na prirodi, može biti uspješan u povećanju mogućnosti dohotka za lokalno stanovništvo i ojačanju uloge žena (West i dr. 2006), dobiva i oštre kritike. Kritike se kreću u rasponu od stvaranja pretjerano velikih (gospodarskih) očekivanja, nejednako distribuiranih prednosti, pogoršanja društvenih razlika, isključenja mještana koji ne žele sudjelovati u turističkim strukturama i većeg pritiska na lokalne resurse koji uzrokuju turisti do promjene u tome kako ljudi razumiju svoju okolinu (Orlove i Brush 1996, Marcus 2001, Duffy 2006, West i Brockington 2006, West i dr. 2006).

Interakcija turista i lokalnog stanovništva temelji se na pojednostavljenoj slici mještana i njihovog načina života (West i dr. 2006) kroz esencijaliziranje kulturnih značajki (Draper et al. 2004). Mještani navodno žive na 'autentičan' ili 'tradicionalan' način sa 'statičnom kulturom' i u skladu s prirodom'. Ova statična, pojednostavljena slika nije samo u suprotnosti s trenutnim pogledom na kulturu kao proces proizvodnje zajedničkog značenja, koja je stoga promjenjiva, interaktivna i složena. Ali to isto tako ne dopušta promjenu ili specifičan (gospodarski) razvoj lokalnog stanovništva koji se namjerava potaknuti uvođenjem turizma u prirodi (Draper et al. 2004). Na kraju krajeva, turist nije zainteresiran za vožnju mještana automobilom na svakodnevni posao od 9 do 5. Izgleda da se 'autentičnost' i 'tradicionalnost' kulture dobro prodaje, dok se u tom procesu istovremeno sve više komercijalizira.

Kroz neoliberalistički zaokret u upravljanju okolišem flora i fauna se sve više komercijaliziraju i bivaju pretvorene u prirodne resurse (Duffy 2006, Büscher i Dressler 2007, Dressler i Büscher 2008). Povrh svega, mještani postaju komercijalizirani kroz svoju

⁷ U kontekstu TFCA, pogledati Fondaciju Parkovi mira www.peaceparks.org, pristupljeno 25. ožujka 2010.

'kulturu' koja je pretvorena u ponudu turizma u prirodi (West i dr. 2006). Iako je promoviran od strane vlada, financijskih ustanova i privatnih tvrtki kao "idealna razvojna strategija" (Duffy 2006:96), neki čak tvrde da ni ljudi niti priroda nemaju koristi od ekoturizma (Carrier i McLead 2005, West i Carrier 2004, oboje u West i dr. 2006).

Projekt prekogranične zaštite i razvoja Maloti Drakensberg (MDTP)

U vrijeme pisanja, četiri TFCA su u konceptualnoj fazi, a deset TFCA se aktivno razvijaju u Južnoj Africi. Jedan od potonjih je MDTP koja se proteže preko granica Južne Afrike⁸ i Lesota. Njegovi ciljevi su sačuvati prirodne (biološka raznovrsnost) i kulturne (*San* umjetnost na stijenama) baštine planinskog lanca, gospodarski razvoj lokalnog stanovništva putem turizma i promicanje mira između dviju susjednih država, Lesota i Južne Afrike.

Pri potpisivanju Memoranduma o razumijevanju u 2001., Lesoto i Južna Afrika dogovorili su osnivanje MDTP. Od 2003., kroz ukupno razdoblje od šest godina, bio je financiran od strane Globalnog fonda za okoliš (GEF), koji je za svoju provedbenu agenciju postavio Svjetsku banku. Podrška u obliku novca i ekspertize također je dolazila iz Zaklade Parkovi za mir (Zaklada Peace Parks, web stranica 2010⁹). Za to vrijeme zacrtana je 20-godišnja strategija za područje, a nakon završetka financiranja od strane međunarodnih agencija u prosincu 2009., nacionalne vlade financiraju manje timove¹⁰ zadužene za provedbu zaštite.

Planinsko područje obuhvaća oko 13.000 km² s rasponom visine od oko 1300 do najvišeg vrha na 3482 metara nadmorske visine, i predstavlja važan vodni resurs za obje države. Udomljavajući gotovo dva milijuna ljudi, područje uključuje razna zemljišta i kombinira različite sisteme korištenja zemlje.¹¹ Ono uključuje i dijelove triju okruga u Lesotu (Butha-Buthe, Mokhotlong, Quacha's Nek) i dijelove triju pokrajina u Južnoj Africi (KwaZulu-Natal, Free State, Eastern Cape). Svaka od tih regija bila je domaćin lokalnog ureda MDTP za vrijeme financiranja od strane GEF.

Kao što je uobičajeno i u drugim TFCA, MDTP također identificira lokalno stanovništvo kao korisnike prirodnih resursa¹² na neodrživ način i kao uništavače kulturnih resursa. Jedan od načina kojima se pokušalo premostiti jaz između zaštite i lokalnog

⁸ Pogledaj Fondaciju Parkovi mira, http://www.peaceparks.org/Content_1060000000_Maps.htm, pristupljeno 8. lipnja 2010

⁹ Pogledaj Fondaciju Parkovi mira, http://www.peaceparks.org/Parks_1022100000_0_0_0_4_Maloti-Drakensberg+TFCA+Maloti-Drakensberg.htm, pristupljeno 14. lipnja 2010.

¹⁰ U prijašnjim godinama, institucionalna struktura uključivala je bilateralni upravljački odbor projekta koji je bio sastavljen od koordinacijskih odbora obju uključenih zemalja (popunjen od strane nadležnih državnih agencija). Dnevnu koordinaciju poslova vršile su nacionalne jedinice za koordinaciju projekta.

¹¹ To su nacionalni parkovi, rezervati prirode, komercijalne farme, samodostatne farme, pašnjaci, područje upravljanja površinom i naselja.

¹² Takva eksploatacija vrši se sadnjem i sječom drveća, nasadima, komercijalnim svrhama i nekontroliranom ispašom zbog zajedničkog korištenja zemljišta. Za daljne informacije, pogledati stranicu MDTP http://maloti.opencms.co.za/site/bilateral_projects/Project_Description.html, pristupljeno 8. lipnja 2010.

stanovništva je turizam zasnovan na prirodi. Dok je u početku projekta MDTP osoblje snažno vjerovalo da turizam neće promijeniti ponašanje oko korištenja zemljišta, u kasnijoj fazi napustili su tu pretpostavku¹³. Umjesto razmišljanja o turizmu kao *onoj* strategiji koja nudi alternativni način življenja, oni su sada razmišljali o njemu kao jednom od sredstava koja nude alternativni način življenja. Ovo su također predložili Büscher i Dressler (2007), tvrdeći da je turizam samo dodatni novčani prihod ruralnom stanovništvu koje nastavlja ovisiti o prirodnim resursima. Osoblje MDTP navodilo je “nedostatak povjerenja” i “strah od odgovornosti”¹⁴ kod mještana kao razloge činjenici da nisu iskoristili mogućnosti koje su im se nudile, kao što se očekivalo od njih. Kao što je očigledno uobičajena praksa u “svijetu u razvoju” (Crewe i Harrison 1998, West i dr. 2006), lokalno stanovništvo i njegove ‘kulturne barijere’ bili su krivi za neuspjeh strategije turizma u prirodi, u nuđenju drugačijih načina življenja od poljoprivrede za vlastite potrebe, uzgoja komercijalnih biljnih kultura, držanja živadi i stoke i drugih¹⁵.

Studije primjera

Sljedeće dvije studije primjera smještene su unutar Butha Buthe distrikta u Lesotu u sklopu MDTP područja. Na ovoj lokalnoj razini, MDTP je imao područni ured, gdje su uz službenika za zaštitu distrikta i terenskog tehničara bila zaposlena i tri posrednika sa zajednicom. Oni su bili odgovorni za interakciju s lokalnim stanovništvom. Dok je jedan bio odgovoran za kontakte s drugim distriktom, ostala dvojica su radili na turizmu i pitanjima razvoja, kulturne baštine i na području upravljanja resursima.

Bilo je nekoliko pilot-projekata, svaki sa svojim zemljopisnim i tematskim fokusom. Održivo upravljanje resursima trebalo je biti postignuto uspostavom područja upravljanja resursima (s višećem područja upravljanja resursima za uključivanje zajednice), kao i kroz mnoge obuke podizanja svijesti i javne skupove na kojima se raspravljalo o načinima korištenja zemljišta. Izričito usmjeren na zaštitu biološke raznolikosti je i prijedlog za razvoj određenog područja kao nacionalnog parka. Ostali projekti usmjereni su na turizam i razvoj, kao što su razvoj kulturne baštine Butha-Buthe visoravni i Liphofung (sa *San* umjetnošću), svaki sa svojim forumom Zajednice za očuvanje. Ostale institucije bile su Upravljački odbor distrikta koji je djelovao kao platforma sudionika posvećenih turizmu, kao i udruge npr. za zanate i jahanje ponija. Nadalje, MDTP je ponudio obuku o gostoprimstvu, obuku za arheološkog asistenta ili

¹³ Kako je posvjedočila i autorica na bilateralnom sastanku jedinica za projektnu koordinaciju u Butha Buthi, Lesoto, 17. i 18. siječnja 2007.

¹⁴ Oba citata su iz rasprave radne grupe za turizam i življenje na gore spomenutom sastanku.

¹⁵ Prema Turner i dr. (2001), Basotho u Lesotu bave se samodostatnom poljoprivredom, zakupom zemljišta, komercijalnim uzgojem biljnih kultura, držanjem goveda i živadi, oslanjaju se na mirovine i doznake, sezonske i privremene poslove (prijevoz, čupanje korova, iznajmljivanje soba), migraciju radne snage u Južnu Afriku, rad za plaću, samozapošljavanje, zanate (pletenje, izrada opeke), ilegalne poslove i na društvene mreže.

ptičara ili vodiča za planinarenje za odabrane mještane. Iako ovo zvuči impresivno, istraživanje u selu Molapo Ha, koje se nalazi u radijusu od 30 km oko glavnih spomenutih mjesta, pokazalo je da većina ispitanika ne zna o MDTP i njegovom radu.

Proizvodnja rukotvorina

“Ntate Mpho ima različite načine zarađivanja za život. Uz poljodjelstvo, on proizvodi oko 30 ručno izrađenih kapa mjesečno koje prodaje mještanima, turistima i trgovinama raritetima u glavnom gradu, kao i u obližnjem gradu Butha Buthe. Šeširi su izrađeni od posebne trave koje njegove kćeri prikupljaju za njega. Zbog svojih vještina bio je izabran od strane MDTP za poučavanje drugih kako izraditi takve kape. Za obuku je dobio 3500 maloti.”¹⁶

Priča o Ntate Mpho je ona koju MDTP želi ponavljati. Za početak, ova prva studija primjera opisuje kako MDTP nastoji zanatsku proizvodnju temeljenu na prirodnim resursima pretvoriti u dnevno stvaranje dohotka. Nakon toga ovo se analizira u svjetlu argumenta da turizam zasnovan na prirodi kroz naglašavanje određenih običaja iznad ostalih, obilježavajući ih kao ‘tradicionalne’, iste učvršćuje i komercijalizira.

U okrugu Butha Buthe, MDTP je inicirao i financirao šest tjedana zanatske obuke u 2006. U skladu s pristupom oslanjanja na zajednicu, obuku su izvodili lokalni poznavatelji rada na koži, rada s travom, lončarstva, umjetnosti, tkanja i rada s rogovima, među kojima je bio i Ntate Mpho. Većina polaznika nisu prije izrađivali rukotvorine. Poučeni od strane jednog od posrednika sa zajednicom, dvadeset i jedan novozučeni zanatski rukotvorac stvorili su zanatsku udrugu pod nazivom “Baballa lihlo-liloeng me o Phele Malefiloane”¹⁷. Četvorica muškaraca i sedamnaest žena pridružilo se prvoj obuci, a zatim udruzi, kako bi naučili kako stvarati rukotvorine, voditi evidenciju i zarađivati novac. Prodajom svojih proizvoda u trima trgovinama raritetima, ukupni prihod svih članova dosegno je 9170 maloti u 6 mjeseci. Članovi su plaćeni po komadu, a produktivniji članovi mogu zaraditi više, tako da prihod među njima nije ravnomjerno raspoređen. Jedna od tih produktivnijih članica zamijenila je proizvodnju piva zanatskom proizvodnjom, jer je to smatrala jednostavnijim načinom da zaradi školarinu za svoju djecu. Još jedan motiv za članstvo u udruzi je pristup kreditima koje su članovi obilato upotrebljavali. Oni su posuđivali novac kako bi platili školarinu i studijska putovanja, kao i za kupnju lijekova, sapuna, konca za šivanje i goriva. Implicitniji motivi su studijska putovanja, kao i tjedni sastanci. Oni pružaju mogućnost za druženje i korištenje vremena za stvaranje rukotvorina. Jedna članica je rekla da ona proizvodi većinu svojih ručno izrađenih šešira tijekom sastanaka, jer njezin dnevni raspored ne dopušta inače mnogo vremena, što također važi za još mnogo članova. Uvažavajući poljodjelske obaveze, tjedni sastanci počinju tek u jedanaest, a u razdoblju žetve se niti ne održavaju. Činjenica da zanatsku proizvodnju

¹⁶ Prema bilješkama s terena i razgovoru s Ntate Mpho 27. siječnja 2007.; maloti je valuta Lesota.

¹⁷ Prijevod sa Sesotha: Čuvamo da bismo živjeli od onog što očuvamo, Malefiloane.

treba uklopiti u život zaposlenih također postaje jasna kada se pogleda nazočenje sastancima. Od 21 člana, u prosjeku njih sedam nazoči tjednim sastancima, ostali su na porodičnom dopustu, bave se privremenim plaćenim poslovima, čuvaju stoku ili imaju druge obveze.

Kao što se stvaranje artefakata temelji na dostupnosti prirodnih resursa, kao što su trava, glina, vuna i koža, zaštita istih, kako se MDTP nada, postaje izravno relevantna za život lokalnog stanovništva. Tijekom intervjua s članovima udruge u nazočnosti MDTP-ovog posrednika sa zajednicom, što je najvjerojatnije imalo utjecaja, postaje jasno da su oni usvojili MDTP diskurs u određenoj mjeri. Navode da tek sada, kroz korištenje prirodnih resursa za zanatsku proizvodnju, spoznaju koliko je važno očuvanje. Iako pokazuju povećanu svijest o pitanjima zaštite, članovi ne prenose taj uvid u svoje svakodnevne aktivnosti kao što su poljoprivreda ili držanje stoke. Pojam 'prirodni resursi' za njih se odnosi samo na sirovi materijal za zanatsku proizvodnju.

Sve navedeno sugerira da, iako članovi udruge pričaju priču o ideji očuvanja prirode, niti turizam niti zaštita nisu središnji smisao njihovog života. Umjesto da bude obična svakodnevna praksa, zanatska proizvodnja je nešto što većina članova grupe nije prije radila. To je isključivo strategija za stvaranje prihoda, a svakodnevna aktivnost samo za voditelje obuke, kao što je Ntate Mpho. Zanatska proizvodnja rukotvorina članovima ispunjava prazninu u njihovom svakodnevnom rasporedu i njihovim novčanicima, te se stoga uvijek može zamijeniti nekom drugom strategijom.¹⁸ Ovo se poklapa s onim što su Turner i dr. (2001) naveli o životnim strategijama u Lesotu, gdje mještani "moraju savladavati napetosti između motiva i vrijednosti u preživljavanju, uravnotežiti opasnosti i mogućnosti, i težiti strategijama koje najbolje iskorištavaju fluktuacije u osobnim odnosima unutar kućanstva, među domaćinstvima i unutar lokalne i šire zajednice" (Turner i sur. 2001:5). Zanatska proizvodnja je, dakle, periferna i u životima članova zanatske udruge, a kamoli većine mještana. Naposljetku, ta marginalna praksa tako se izdvaja u diskurs očuvanja i razvoja, iznova se oživotvoruje kao dio 'tradicionalnog' načina života i kao takva služi kao turistička atrakcija. Ovaj običaj proizvodnje rukotvorina istaknut je na štetu drugih, kao što su poljoprivreda, pravljenje piva, rad u rudnicima ili u azijskim trgovinama. Štoviše, usredotočujući se samo na moguće i naoko marginalne ekonomske ili ekološke utjecaje turizma utemeljenog u prirodi, druge pozitivne nuspojave kao što su pristup kreditima, druženje na sastancima i širenje pogleda na svijet kroz studijska putovanja se previdaju.

Pansion lokalne zajednice

"Bolae i Morebane Ramonotsi imaju različite načine zarađivanja za život. Iako braća govore MDTP osoblju, institucionalnim posjetiteljima i konzultantima za eko-turizam da su ovisni o prihodima svoje kuće za goste, stvarnost je složenija od toga. Oni

¹⁸ Činjenica da akteri u očuvanju ne mogu pružiti održive alternativne izvore prihoda opisana je i kod Marcosa (2001) u malagaškom kontekstu.

dopunjavaju svoj neredoviti dohodak od samopokrenutog Mamohase pansiona (Mamohase Guest House) radeći na obiteljskim poljima, te kao osnivači i aktivni članovi triju udruga (Moteng Ponytracking Udruga, Udruga uzgoja Manka i Mahaneng TOUR Association), i kao tajnik i predsjednik MDTP Upravljačkog odbora distrikta. MDTP im je omogućio polaznje nekoliko obuka s naglaskom na gostoprimstvu, kulturnoj baštini i upravljanju okolišom. Morebane osim toga radi i kao asistent u arheološkim istraživanjima koje je inicirao MDTP i kao pomagač u izborima, dok se Bolae natjecao kao kandidat na nacionalnim parlamentarnim izborima 2007. Zbog njihovog sudjelovanja u tako raznolikom nizu aktivnosti smatraju ih pohlepnicima, dok oni vide ove aktivnosti kao svoje elementarne strategije za preživljavanje.¹⁹

Priča o braći Ramonotsi je ponovno ona koju MDTP želi ponavljati. Prvi dio ove studije primjera opisuje kako MDTP podupire braću obukom i planira ponoviti taj primjer lokalnog poduzetništva u drugim mjestima - kao što je bio slučaj sa zanatskom proizvodnjom. Drugo, opisuje se kako su braća vlasnici Mamohase pansiona i sami primijenili pristup MDTP. Promičući svoju kuću za goste kao dio lokalne zajednice i nudeći turistima "jedinstven uvid u pravi život sela u Lesotu [...] 'i afričko iskustvo'" (Coastingafrica 2007:292), oni su iskoristili diskurs turizma temeljenog u prirodi. U oba dijela opisuju se postavke te se naknadno analiziraju u svjetlu argumenta da turizam utemeljen u prirodi kroz isticanje određenih običaja, vrijednosti i institucija iznad ostalih te njihovo obilježavanje kao 'tradicionalnih', iste učvršćuje i komercijalizira.

Mamohase Guest House nalazi se nekih 27 km od Butha Buthe u selu Ha Molapo. Godine 2002., neposredno prije nego što je MDTP započeo, Bolae i Morebane Ramonotsi pretvorili su jednu od koliba svoje obitelji u pansion, a i drugi je uskoro uslijedio. Svaka glinena koliba u osnovi se sastoji od jedne sobe i uređena je u 'tradicionalnom' Basotho stilu zidnim slikama, rukom izrađenim kapama i ogrtačima. Posjetitelji mogu birati iz širokog spektra ponude, za koju braća tvrde da izvire iz zajednice: šetnje naseljem uz obilazak iscjelitelja, poglavara, škole i jedine trgovine, izleti s vodičem u spilje s izvornom *San* umjetnošću, planinarenje s vodičem do pastira visoko u planinama, ribolov, predstave tradicionalnog plesa i pjevanja i ture ponijima. U pet kreveta za dvoje oni ugoste oko 300 posjetitelja godišnje koji dolaze uglavnom iz Nizozemske, Njemačke i Južne Afrike i borave oko 3 do 4 noći.

Mamohase Guest House sa svojim pristupom zasnovanim na zajednici služi kao uzor za MDTP. Kad govore strancima, braća naglašavaju svoje zasluge za zajednicu Ha Molapo. Prema planovima konzultanta za eko-turizam kojega je angažirao MDTP, Mamohase Guest House bio bi povezan s drugu dva planirana pansiona duž izletničke staze. Dok bi se jedan od dodatnih pansiona nalazio uz samu asfaltiranu cestu kao neka vrsta motela, drugi bi se nalazio u "slikovitom" selu Malefiloane²⁰, koje je dostupno samo

¹⁹ Iz bilježaka s terena i nekoliko razgovora s Morebaneom i Bolaeom Ramonotsijem u razdoblju između siječnja i travnja 2007.

²⁰ Malefiloane je i mjesto sastajanja udruge zanatlija rukotvorina, oko 10 kilometara od Mamohase Guest House,

terencima i predstavlja "čistoću tradicionalnog života"²¹. MDTP je izabrao Me Thipana kao moguću vlasnicu. Budući da ona ne govori engleski, njezina unuka bi brinula o turistima i nazočila potrebnoj obuci. Me uvjerava da bi cijela zajednica imala koristi od turizma uglavnom kroz izvođenje tradicionalnih plesova i pjesama i prodaju rukotvorina. Konzultant namjerava zatražiti vlasnika Mamohase Bolae Ramonotsija da obuču dvojicu budućih vlasnika i da stvori udruženje s njima u zamjenu za promicanje Mamohase Guest House na zajedničkoj web stranici. Vlasnik Mamohase je pomalo rezerviran prema tim idejama. Prema njegovu mišljenju, nema dovoljno turista za sve ove nove strukture i stoga su novi pansioni i udruge osuđeni na propast. On se bori s MDTP oko tih planova za uspostavljanje više pansiona i davanje novca za nove strukture umjesto ulaganja u postojeće strukture, kao što su njegov pansion i njegove udruge u zajednici. Drugi glasovi unutar zajednice njega opisuju kao pohlepnu osobu koja ne želi dijeliti sa zajednicom, nego samo unutar mreže prijatelja i obitelji.

Ova strategija MDTP ne spominje izričito, ali implicitno naglašava određene vrijednosti, kao što su 'socijalna kohezija' ili 'solidarnost zajednice', dok zanemaruje druge. Crna kutija 'zajednice' nije propitana, a time su socijalna kohezija i društvena solidarnost označene kao sastavni dijelovi 'tradicionalnog' Basotho načina života te su komercijalizirane u procesu uspostavljanja niza pansiona u regiji. Kao što pokazuje reakcija Bolae Ramonotsija na ideje konzultanta i reakcija zajednice na njegove postupke, ne postoji jedna homogena zajednica, što čini ideju inherentne socijalne kohezije i društvene solidarnosti bespredmetnom. Empirijski rezultati su u skladu s nekim od kritika turizma utemeljenog na prirodi, kao što je objašnjeno ranije. Stvaraju se pretjerano velika očekivanja kod Me Thipana i prednosti su neravnomjerno raspoređene, budući da vlasnici Mamohase Guest House primaju najveći dio obuke, a time i osiguravaju svoj društveni položaj.

Na drugoj razini, ova studija primjera pokazuje kako se braća postavljaju kao posrednici između agenata za razvoj (MDTP) i lokalnog stanovništva. U stvari, oni vide sebe kao posrednika, daju smjernice drugim mještanima, koji 'ne razumiju kako to treba raditi'. U toj poziciji ne samo da u potpunosti iskorištavaju mogućnosti koje nudi MDTP, nego i situaciju svojih suseljana. Njihova ponuda za turiste oslanja se na njihovu sposobnost da se istaknu i osmisle određeni običaji i da se obilježe kao 'pravi', 'tradicionalni' ili 'autentični', zanemarujući druge, kao što je navedeno u nastavku - na temelju njihove 'stručnosti' kao domaćina. Tijekom posjeta naselju, turisti posjete iscjelitelja, a ne kliniku - iako većina mještana konzultira kliniku u slučaju bolesti. Oni posjećuju poglavicu, a ne općinsko vijeće - iako je većina formalne moći u općinskom vijeću. Posjećuju školu, ali ne pub - iako je alkoholizam veliki problem među bivšim rudarima²² i na kraju, posjećuju lokalnu trgovinu, a ne supermarket u vlasništvu Azijata u Butha Buthi - koji mještani posjećuju za nabavku stvari koje ne dobivaju na svojim poljima. Turistima se nudi jahanje ponija kao Basotho način prijevoza, dok Moruti, treći brat Ramonotsi, uči za svoju vozačku dozvolu. Ovo su samo neki

²¹ Oba citata izgovorio je konzultant za eko-turizam u veljači 2007. u radnom posjetu Malefiloaneu.

²² Oko 98% muške populacije Ha Molapoa radilo je u rudnicima pokrajine Gauteng u Južnoj Africi u najboljim vremenima.

od primjera ponovnog izmišljanja institucija i običaja kroz obilježavanje istih 'tradicionalnima', pretvarajući ih time u robu koja služi gospodarskim interesima braće. A čak i za njih, kako je uvodni dio pokazao, njihov pansion je samo dodatni izvor prihoda, uz mnogo drugih izvora.

Ova druga studija primjera istražuje interakciju Mamohase Guest House s MDTP. Ne samo da MDTP sam koristi prilično uspješnu strategiju pansiona da ponovno ostvari vrijednosti kao što su socijalna kohezija i solidarnost zajednice kao dio pristupa turizma temeljenog na prirodi – i vlasnici Mamohase Guest House pridružili su se diskursu za očuvanje i razvoj promicanjem svojih pansiona kao ponude zajednice i nuđenjem autentičnog Basotho doživljaja turistu. Ovdje ne samo MDTP, nego i lokalni akteri označavaju neke svoje običaje u zajednici kao 'tradicionalne' ili 'autentične' kako bi ih pretvorili u ponudu za turiste.

Zaključak

Nakon predstavljanja povijesti i suvremenih trendova zaštite prirode u Africi, usredotočila sam se u ovom članku na turističke djelatnosti utemeljene u prirodi kao premošćivanje jaza između ljudskog razvoja i zaštite prirode kroz svoje obećanje stvaranja alternativnih prihoda. Ovaj mehanizam je u tolikoj mjeri korišten u praksi očuvanja, da West i suradnici (2006:262) tvrde da "su ekoturistička poduzeća u simbiozi sa zaštićenim područjima". Usredotočujući se na projekt prekogranične zaštite i razvoja Maloti Drakensberg (MDTP), predstavili smo dvije studije primjera. Time smo pokazali da je i isticanje određenih ponovno osmišljenih (marginalnih) običaja, vrijednosti i institucija kao 'tradicionalnih' ili 'autentičnih' dio prirode pristupa turizmu utemeljenom na prirodi. U tom procesu, 'tradicionalni' elementi (rukotvorine, socijalna kohezija, solidarnost zajednice, poglavica) služe kao atrakcije za turizam i pretvaraju se u robu za turističku industriju koja služi ekološkoj svrsi inicijative za zaštitu i gospodarskim ciljevima lokalnog stanovništva. MDTP postavlja uspješne mještane, kao što su zanatski rukotvorac Ntate Mpho i vlasnici pansiona Bolae i Morebane Ramonotsi, kao uzore za obuku drugih u specifičnim poslovima vođenja pansiona zajednice ili izrade rukotvorina. Time su ova praksa i priložene vrijednosti istaknute iznad drugih, kao što su varenje piva, ili poljoprivredna djelatnost i pojedinačna postignuća. Na kraju, turističke strategije su samo strategije za dodatna sredstva za život, čak i za vršitelja obuke. Očito, turizam temeljen na prirodi ne uklanja ovisnost ljudi od zemlje. S jedne strane to samo nudi dodatnu strategiju za život, tako da ljudi još uvijek ovise o zemlji za naturalnu poljoprivredu za vlastite potrebe. S druge strane, ovisnost o tome što se treba shvatiti kao 'očuvanu zemlju' se ovjekovječila.

Inherentne napetosti u turizmu utemeljenom na prirodi su statična slika 'tradicionalnog načina života' s jedne strane, i gospodarski, ali i društveni razvoj kojemu teži s druge. Dio običaja, vrijednosti i institucija koje su zanemarene upravo su oni koji upućuju na promjene i razvoj ili su povezani s njima. Lokalno stanovništvo teži posjedovanju

televizora i mobitela, iako su bez struje; automobila, iako su ceste loše; kuća od cigle umjesto onih od gline. Ali ta kretanja nisu na dnevnom redu MDTP ili bilo koje druge TFCA, jer su naizgled nepovezana s pitanjima zaštite. Djelatnost turizma utemeljenog na prirodi ovdjekovječuje statičnu sliku 'tradicionalnih' običaja, institucija i vrijednosti i ne ostvaruje svoje obećanje o premošćivanju jaza između razvoja i očuvanja.

U diskursu očuvanja, razvoj koji će se postići putem turizma utemeljenog na prirodi samo isprazno služi trenutnoj paradigmi pristupa očuvanju usmjerenoj na ljude. On ne uzima kao polazište životne planove i životne strategije lokalnog stanovništva, nego uzima očuvanje biološke raznolikosti. Dizajneri i praktičari inicijativa očuvanja posebice bi trebali započeti obilježavanje problema koji treba riješiti u zajedničkom procesu s lokalnim stanovništvom, i ne bi smjeli nadrediti pozitivistička znanja lokalno specifičnom znanju. Posebno, s kontekstom usklađeno određivanje problema najvjerojatnije neće dovesti do prethodno osmišljenih univerzalno primjenjivih i standardiziranih rješenja, nego do slične specifične i s kontekstom usklađene dugoročne strategije razvoja. Polazeći od lokalnih životnih svjetova ljudi u kombinaciji s vanjskim znanjem, stvar je u ocrtavanju principa kako ljudi žele živjeti zajedno i odnositi se prema svojim resursima u određenom dijelu svijeta. To je onda početak kontinuiranog procesa transformacije bez apsolutno određenih ishoda, nego samo s relativnim načelima. Umjesto univerzalno primijenjenih, a s kontekstom neusklađenih djelatnosti turizma utemeljenog u prirodi, predlažemo da diskurs i praksa očuvanja i razvoja mogu imati koristi od cjelovitog pogleda i uzimanja u obzir društveno, kulturno i povijesno konstituiranih životnih svjetova, kao i potrebe za održivim korištenjem naših preostalih resursa kao ishodišta za razvoj dugoročnih regionalnih strategija.

Sa engleskog preveo Tomislav Redep

Culture for sale? ‘Traditional’ Practices, Institutions and Values as Commodity in Nature-based Tourism¹

The Maloti Drakenberg Transfrontier Conservation and Development Project between South Africa and Lesotho is a transfrontier conservation initiative that simultaneously aims at conserving biodiversity and fostering the economic development of the local population. This is to be attained via nature-based tourism activities. These, I argue, highlight certain practices, institutions and values of the local population while neglecting others, thereby reinventing them as part of a ‘traditional culture’ in the conservation context. Illustrated by two case studies I also argue that nature-based tourism reifies and commoditizes these elements of lifestyles by labeling them ‘traditional’, making them serve economic or environmental interests.

Keywords: nature protection, traditional culture, transfrontier conservation and development, ecotourism, South Africa

Nature conservation areas often come with two-fold goals, the protection of biodiversity and the development of the local population. In most cases this is to be attained via nature-based tourism², utilizing aspects of nature and of a ‘traditional’³ way of life of the local population as tourism attractors. This article aims to fill the gap between the more general claim of the conservation research community (Duffy 2006, West et al. 2006, Büscher & Dressler 2007, Dressler & Büscher 2008) about the commoditization of especially nature, and the specific local dynamics of nature-based tourism activities by introducing two empirical case studies illustrating the commoditization of ‘traditional’ practices, institutions and values.

On the basis of these cases, I argue that nature-based tourism highlights those practices, institutions and values of the local population that fit the image of ‘traditional’

¹ I would like to thank Niki Frantzeskaki for comments on a draft version of this article

² Also commonly referred to as ‘eco-tourism’

³ The terms ‘traditional’ and ‘authentic’ are used interchangeably.

while neglecting those that do not. Thereby these elements are reinvented as part of a 'traditional' lifestyle, reinforced in the lives of the locals and turned into a commodity that serves other ends, such as economic or environmental interest. The cases are situated in the context of the Maloti Drakensberg Transfrontier Conservation and Development Project (MDTP) located at the borders of South Africa and Lesotho. Research on the MDTP with a focus on the interaction of the nation state, the MDTP and the local population in the north-eastern part of Lesotho was carried out from January to April 2007. It involved participant observation, interviews and researching secondary sources.

The paper is structured as follows. Before presenting the empirical cases, a short history of nature conservation is given, focusing on the current trend of transfrontier conservation areas in general and the MDTP specifically. This is followed by a first case study examining a handicraft association that produces artifacts to be sold to tourists. This practice is highlighted above others and in the conservation and development discourse is reinvented as 'traditional' making it an attractor for tourists. It serves both the environmental interests of the MDTP by raising the awareness about the use of natural resources and the economic interests of the local population by offering an additional source of income. The second case study examines the interaction of the MDTP and the locally owned Mamohase Guest House. Being marketed as community-based, the guest house stands for values such as social cohesion and community solidarity, which are reinvented as 'traditional'. The Guest House owners jump on the bandwagon of the conservation and development discourse by promoting their business as being community-based and offering the tourist an authentic Basotho⁴ experience. Next to the MDTP, it is local actors labeling some of their community practices as 'traditional' so as to turn them into attractors for tourists serving first and foremost the economic ends of the owners. In the last part, the paper sums up and concludes with an outlook on the impact of using 'traditional culture' as marketing instruments on the interaction of conservation initiatives and the local population more generally by outlining possible ways for genuine interaction.

Nature conservation

In order to understand the problematic relationship between the local population and nature conservation, a short overview of the history of nature conservation on the African continent is presented. The focus is on the current trend of transfrontier conservation areas (TFCA's), exemplified by the Maloti Drakensberg Transfrontier Conservation and Development Project (MDTP) where the case studies are situated.

⁴ Basotho (plural) and Mosotho (singular) are people of Sotho origin.

History

There are numerous overviews of the history and the more recent developments of nature conservation (Adams & Hulme 2001, Hutton et al. 2005, Büscher & Dressler 2007, Büscher 2010). Initial nature conservation objectives, which can be traced back to the colonial game hunting reserves, were of exclusionary and protectionist nature, based on the assumption that nature protection and human development do not go along. Together with other practices such as forced removal, enforcement of limited or no access to land and resources and general extension of state control through conservation laid the ground for a conflictual relation between people and parks. Taken together this is referred to as model of 'fortress conservation' (Brockington 2002). More people-centred approaches entered the debate in the 1970s from which community-based conservation emerged as a new model of interaction between parks and people⁵. As a more socially inclusive approach it emphasizes the need for community consultation, the value of communal traditions and ways of natural resource management as well as enhanced (negotiating) rights for rural people in terms of access to and sharing of resources, for instance in protected areas. Although community-based conservation is hegemonic in discourse it is not so in practice as emphasized by the conservation research community (Wolmer 2003, Büscher & Dressler 2007, Büscher 2010). Its practice has been entangled with the politics of bureaucracies and neoliberal economics, meaning the privileging of conservation ideals, a surge in protectionism, the disempowerment of the local population, the standardization of interventions and the application of the rules of the market (Dressler et al. 2010). To resurge from this crisis, Dressler et al. (2010:13) argue, community-based natural resource management should integrate its core values social justice, material well-being and environmental integrity and be "fluid in design, relative in practice and upheld with degrees of success rather than pre-designed absolute outcomes".

Transfrontier Conservation and Development Area (TFCA)

The latest trend in nature conservation in Southern Africa are transfrontier conservation and development areas (TFCAs). As the name suggests, these areas cut across national borders and usually subsume different land uses. Their main ambition is the protection and the conservation of biodiversity by aligning land tenure systems across borders. This comes along with the ambition to economically develop the local population through "job creation by developing nature conservation as a land use option" (Peace Parks Foundation Website 2010⁶). Adding a political dimension, the third ambition is the promotion of peace between nations, the reason for these areas to also being referred to as peace parks. Although committed to a community-based

⁵ The development towards more people-centered approaches mirrors the emphasis that the developed world put on bottom-up approaches, good governance and local participation. It is also an expression of the inability of poor and weak states to reinforce boundaries of protected areas against trespassers.

⁶ See Peace Parks Foundation http://www.peaceparks.org/Content_1020000000_Peace+Parks.htm, accessed June 14, 2010

conservation approach, the relation of the TFCAs with the local population is ambiguous. On the one hand, the local population and its practices are depicted as threats to biodiversity⁷ and as opponents of nature conservation. On the other hand, the local population is portrayed as traditional care-takers of their environment and partner in community-based conservation (see also Wolmer 2003, Draper et al. 2004, Spierenburg & Wels 2006, Büscher & Dressler 2007). So far, TFCAs have not been able to address power struggles about access to and use of land effectively (Duffy 2006, Hughes 2006, Büscher & Dressler 2007), and the situation of the local population deteriorated in many cases (Marcus 2001, Hughes 2006, West et al. 2006). TFCAs try to bridge the gap between nature conservation and human development through a variety of actions. These actions include public gatherings, awareness trainings aimed at educating the local population about the impact of their practices and most importantly nature-based tourism activities. The latter is portrayed as income generating alternative (West et al. 2006, Dressler & Büscher 2008).

Nature-based tourism

Nature-based tourism initiatives are often, though not always, part of what is referred to as Integrated Conservation and Development Projects (ICDPs). The underlying assumption for ICDPs, which institutionalize alternative income generating activities, is that economic needs of the local population need to be satisfied first before conservation is possible (Marcus 2001). Even though ICDPs in general and nature-based tourism initiatives more specifically might be successful in enhancing income possibilities for the local population and emancipating women (West et al. 2006) they also receive major criticisms. The criticism points range from the generation of outsized (economic) expectations, unevenly distributed advantages, the exacerbation of social differences, the exclusion of locals not wishing to participate in tourism structures and higher pressure on local resources by tourists to a change in how people understand their surroundings (Orlove & Brush 1996, Marcus 2001, Duffy 2006, West & Brockington 2006, West et al. 2006).

The interaction of the tourist and the local is based on a simplistic image of the locals and their way of living (West et al. 2006) through essentialising cultural characteristics (Draper et al. 2004). Locals are referred to as living in 'authentic' or 'traditional' ways with a 'static culture' and 'in balance with nature'. This static, simplistic image is not only counter to current views of culture as process of joint meaning production and therefore fluid, interacting and complex. But it does also not allow for change or more specifically the (economic) development of the local population that is intended by introducing nature-based tourism (Draper et al. 2004). In the end, a tourist is not interested in a local driving a car to a daily 9 -5 job. What seems to count is that 'authenticity' and 'traditional' culture sells, while in the process it is increasingly commoditized.

⁷ In the context of the TFCAs, see Peace Parks Foundation www.peaceparks.org, accessed March 25, 2010.

Through the neoliberalist turn in environmental governance flora and fauna are increasingly commoditized and turned into natural resources (Duffy 2006, Büscher & Dressler 2007, Dressler & Büscher 2008). On top of this also locals become commoditized as their 'culture' is turned into a value proposition in nature-based tourism (West et al. 2006). Although promoted by governments, funding institutions and private businesses as "ideal development strategy" (Duffy 2006:96), some even argue that neither people nor nature benefit from ecotourism (Carrier & McLead 2005, West & Carrier 2004, both in West et al. 2006).

The Maloti Drakensberg Transfrontier Conservation and Development Project (MDTP)

At the time of writing, four TFCA's are in a conceptual phase and ten TFCAs are actively being developed in Southern Africa⁸. One of the latter is the MDTP that stretches across the borders of Lesotho and South Africa. Its objectives are to conserve the natural (biodiversity) and cultural (San rock art) heritage of the mountain range, to economically develop the local population through tourism and to promote peace between the two adjoining states, Lesotho and South Africa.

In signing a Memorandum of Understanding in 2001, Lesotho and South Africa agreed on the establishment of the MDTP. As of 2003, for a total period of six years, it was funded by the Global Environment Fund (GEF), which made the World Bank its implementing agency. Support in the form of money and expertise also came from the Peace Parks Foundation (Peace Parks Foundation Website 2010⁹). During this time a 20-year strategy for the area was drawn and since the end of the funding by the international agencies in December 2009, the national governments fund smaller teams¹⁰ charged with the implementation work.

The mountainous area covers some 13.000 km² with an altitude range from around 1300 to the highest peak of 3482 metres above sea level and is an important water resource for both countries. Hosting almost two million people, the area subsumes a variety of land uses¹¹ and combines different tenure systems. It includes parts of three districts in Lesotho (Butha-Buthe, Mokhotlong, Quacha's Nek) and parts of three provinces in South Africa (KwaZulu-Natal, Free State, Eastern Cape). Each of these hosted a local office of the MDTP at the time of the GEF funding.

⁸ See Peace Parks Foundation http://www.peaceparks.org/Content_1060000000_Maps.htm, accessed June 8, 2010

⁹ See Peace Parks Foundation http://www.peaceparks.org/Parks_1022100000_0_0_0_0_4_Maloti-Drakensberg+TFCA+Maloti-Drakensberg.htm, accessed June 14, 2010

¹⁰ In the previous years, the institutional structure included a bilateral Project Steering Committee that was composed of the Project Coordination Committees of both countries respectively (staffed with pertinent government organizations). The daily implementation work was done by national Project Coordination Units

¹¹ These are National Parks, Nature Reserves, commercial farms, subsistence farming, grazing land, range management areas and settlements.

As commonly found in other TFCAs, also the MDTP identifies the local population as exploiting the natural resources¹² unsustainably and as vandalising cultural resources. One of the attempted ways to bridge the gap between conservation and the local population is nature-based tourism. While at the beginning of the project, the MDTP staff strongly believed that tourism would change behavior around land use, they had departed from this assumption at a later stage¹³. Instead of thinking of tourism as *the* strategy offering an *alternative* livelihood, they now thought of it as *a* tool offering an *additional* livelihood strategy. This is also suggested by Büscher & Dressler (2007), arguing that tourism is only additional cash income for the rural population that continues to depend on natural resources. The MDTP staff named “*lack of confidence*” and “*fear of responsibility*”¹⁴ of the locals as reasons for the fact that they did not benefit as expected from the possibilities offered. As is seemingly common practice in ‘development world’ (Crewe & Harrison 1998, West et al. 2006), it was thus the local population and its ‘cultural barriers’ that were blamed for the failure of the nature-based tourism strategies in offering alternative livelihood options to subsistence farming, cash-crop farming, cattle and livestock herding and others¹⁵.

The case studies

The two following case studies are situated within the Butha Buthe District in Lesotho as part of the MDTP area. On this local level, the MDTP hosted a District Office, where next to the District Conservation officer and a Field Technician, three Community Facilitators were employed. They were responsible for the interaction with the local population. While one was responsible for the outreach to another district, the two others were working on tourism and development issues as well as the cultural heritage sites and Managed Resource Area respectively.

There were several pilot projects each with its own geographical and thematic focus. Sustainable resource management was to be attained by the setting up of a Managed Resource Area (with a Managed Resource Council for community participation) as well as through the many awareness trainings and public gatherings discussing land use practices. Explicitly aimed at the protection of biodiversity was the proposition and development of a designated area as a national park. Other projects focused on the

¹² This exploitation is done by timber plantations, cropping, commercial uses and uncontrolled grazing regimes due to communal land access. For further information, see MDTP website http://maloti.opencms.co.za/site/bilateral_projects/Project_Description.html, accessed June 8, 2010

¹³ As witnessed by the author during a bilateral meeting of the Project Coordination Units in Butha Buthe, Lesotho on January 17-18, 2007.

¹⁴ Both quotes are from a discussion in the Livelihood and Tourism Working Group at the above mentioned bilateral meeting.

¹⁵ According to Turner et al. (2001) the Basotho in Lesotho engage in subsistence agriculture, sharecropping, cash-crop farming, cattle and livestock herding, relying on pensions and remittances, piece jobs (transport, weeding, renting out rooms), labour migration to South Africa, wage labour, self-employment, handicraft (knitting, brick making), illegal practices and a reliance on social networks.

tourism and development component, such as the development of the Cultural Heritage Sites Butha-Buthe Plateau and Liphofung (with San rock art), both with their respective Community Conservation Forum. Other institutions were the District Steering Committee acting as tourism-related platform of stakeholders as well as associations for e.g. handicraft makers and pony tracking. Furthermore the MDTP offered trainings in hospitality, for becoming an archeological assistant or a birding or hiking guide to selected locals. Although this sounds impressive, research in the village of Ha Molapo, which is situated within a 30km radius of the main sites mentioned, showed that the majority of the interviewees did not know about the MDTP and its work.

Handicraft production

'Ntate Mpho has different ways of sustaining his livelihood. Next to farming, he makes around 30 handcrafted hats per month that he sells to locals, tourists and curio shops in the capital as well as in the nearby city Butha Buthe. The hats are made out of special grass which his daughters collect for him. Because of his skills he was chosen by the MDTP to teach others how to make such hats. For the training he received 3500 Maloti.'¹⁶

The story of Ntate Mpho is one that the MDTP would like to multiply. To begin with, this first case study describes how the MDTP seeks to turn handicraft production based on natural resources into a daily income generating activity. Subsequently this is analyzed in the light of the argument that nature-based tourism through highlighting certain practices above others and labeling them as 'traditional', reinforces and commoditizes them.

In the Butha Buthe district, the MDTP initiated and funded a six-week handicraft training in 2006. In line with the community-based approach the training was provided by local practitioners of leatherwork, grass work, pottery, art, weaving and horn work, one of whom was Ntate Mpho. Most of the trainees had not done handicrafts before. Coached by one of the Community Facilitators, twenty-one of the newly trained handicraft producers formed a handicraft association named "Baballa lihliloeng me o Phele Malefiloane"¹⁷. Four men and seventeen women joined first the training and then the association in order to learn how to make handicrafts, to keep records and to earn money. Selling their products to three curio shops, the total income of all members added up to 9170 Maloti over a of 6 months period. The members are paid per piece and the more productive members earn more; thus the income is not evenly distributed amongst them. One of these more productive members exchanged beer brewing for handicraft production, because she regarded it as a more easy way to earn the school fees for her children. Another motive for being member

¹⁶ Based on field notes and an interview with Ntate Mpho on January 22, 2007. Maloti is the currency of Lesotho.

¹⁷ Translation from Sesotho: "We conserve to live out of what we conserved, Malefiloane".

of the association is the access to credit of which members made extensive use. They borrowed money in order to pay for school fees and study trips, as well as for purchasing medicine, soap, sewing thread and gas. More implicit motives are the study tours as well as the weekly meetings. These provide the possibility to socialize and to take the time to handcraft. One member said that she produces most of her handcrafted hats during the meetings, as her daily schedule does not allow much time otherwise, which is true for many more of the members. Accommodating the farming duties, the weekly meetings start only at eleven and are suspended altogether in the harvesting period. The fact that the handicraft production needs to fit in busy lives also becomes clear when looking at the attendance of the meetings. Out of the 21 members, on average seven attend the weekly meetings, others being on maternity leave, engaged in temporary paid jobs, out on cattle posts or having other commitments.

As the creation of artifacts is based on the availability of natural resources, such as grass, clay, wool and leather, the conservation of these, so the MDTP hopes, is rendered directly relevant to the lives of the local population. During interviews with the association members under the, most probably influencing, attendance of the MDTP Community Facilitator, it becomes clear that they adopt the MDTP discourse to a certain extent. They state that only now, through using natural resources for handicraft production they know how important conservation is. Although showing increased awareness of conservation issues, the members do not transfer this insight to their daily activities such as farming or herding. 'Natural resources' for them only refers to the raw material for handicraft production.

All the above suggests that, although the association members pay lip service to the idea of nature conservation neither tourism nor conservation is central to their life worlds. Rather than being an ordinary daily practice, handicraft production is something that most of the group members had not done before. It is only for the trainers, such as Ntate Mpho that handcrafting is a daily activity and an important, though not even for him exclusive income strategy. Handicraft production for the members then is filling a gap in their daily schedule and their purses and is therefore an interchangeable livelihood strategy¹⁸. This mirrors what Turner et al. (2001) state about the livelihood strategies in Lesotho, where locals "must tackle tensions between livelihood motives and values, balance threats and opportunities, and strive for strategies that make the most of fluctuating personal relationships within households, between households and across the local and broader community" (Turner et al. 2001:5). Handicraft production is thus peripheral to the life worlds of the members of the handicraft group, let alone to the majority of the locals. Additionally, this marginal practice is thus singled out in the conservation and development discourse and reinvented as part of a 'traditional' lifestyle and as such serves as attractor for tourists. The particular practice of handcrafting is highlighted at the expense of others, such as farming, brewing beer, working in the mines or in the Asian shops. Moreover by only focusing on the possible and seemingly marginal economic or ecological impacts of nature-based

¹⁸ That conservation actors cannot provide viable alternative income generating strategies is also described by Marcus (2001) for the Malagasy context.

tourism, other positive side effects such as access to credit, meetings as social venue or a broadening of world views through study trips are overlooked.

Community-based guest house

“Bolae and Morebane Ramonotsi have various ways of sustaining their livelihood. Although the brothers tell MDTP staff, institutional visitors and ecotourism consultants that they are dependent on the income of their guest house, reality is more complex than that. They supplement their irregular income from the self-initiated Mamohase Guest House by working on the family fields, as founders and active members of three associations (Moteng Ponytracking Association, Manka Farming Association and Mahaneng TOUR Association) and as secretary and chair of the District Steering Committee of the MDTP. The MDTP provided them with several trainings focusing on hospitality, cultural heritage and environmental management. In addition Morebane works as assistant in MDTP-initiated archaeological work and as electoral assistant, while Bolae stood candidate for the national parliamentary elections in 2007. For their involvement in such a diverse array of activities they are regarded as greedy, while they see these activities as essential livelihood strategies.”¹⁹

The story of the brothers Ramonotsi is again one that the MDTP would like to multiply. The first part of this case study describes how the MDTP supports the brothers with trainings and plans to replicate this example of local entrepreneurship in other places – as was the case with the handicraft production. Secondly, it describes how the brothers as owners of the Mamohase Guest House apply the approach of the MDTP themselves. By promoting their guest house as community-based and offering tourists a “unique insight into genuine Lesotho village life [...] an ‘African experience’” (Coastingafrica 2007:292), they take advantage of the nature-based tourism discourse. In both parts a description of the setting is given and subsequently analyzed in the light of the argument that nature-based tourism through highlighting certain practices, values and institutions above others and labeling them as ‘traditional’, reinforces and commoditizes them.

The Mamohase Guest House is situated some 27 km from Butha Buthe in the village of Ha Molapo. In 2002 just before the MDTP started, Bolae and Morebane Ramonotsi, turned one of their family huts into a guest house, a second one followed soon. The clay huts basically consist of one room each and are decorated in ‘traditional’ Basotho fashion with wall paintings, handcrafted hats and loin cloth. Visitors can choose from a wide range of offerings, all of which the brothers claim are community-based: village walks with visits to the healer, the chief, the school and the only shop; guided trails to caves with original San rock art; guided hiking to the herdboys up in the mountains; fishing; traditional dance and singing performances and pony tracking tours.

¹⁹ Based on field notes and several interviews with Morebane and Bolae Ramonotsi in the period from January to April 2007

In five double beds they host around 300 people a year with visitors coming mainly from the Netherlands, Germany or South Africa and staying around 3 to 4 nights.

The Mamohase Guest House with its community-based approach acts as a role model for the MDTP. When talking to outsiders, the brothers emphasize their merits for the community of Ha Molapo. According to the plans of an eco-tourism consultant hired by the MDTP, the Mamohase Guest House would be connected to two other planned guest houses through a hiking trail. While one of the additional guest houses is to be situated along the only tarred road as a kind of motel, the other is to be located in the 'picturesque' village of Malefiloane²⁰, which is only reachable with a 4x4 and stands for the 'purity of traditional life'²¹. Mé Thipana was chosen by the MDTP as possible guest house owner. As she does not speak any English, her granddaughter would take care of the tourists and attend the necessary trainings. She reassures that the whole community would profit from tourism mainly through the performance of traditional dances and songs and the selling of handicrafts. The consultant intends to ask the Mamohase owner Bolae Ramonotsi to train the two future owners and to form an association with them in exchange for marketing the Mamohase Guest House on a joint website. The Mamohase owner is more reserved about these ideas. In his opinion there are not enough tourists for all these new structures and therefore the new guest houses and associations are doomed to fail. He struggles with the MDTP about these plans to establish more guest houses and giving money to new structures instead of investing into existing structures, such as his guest house and his community-based associations. Other voices from within the community qualify him as greedy and as not sharing with the community but only within a network of friends and family.

This strategy of the MDTP does not explicitly mention but implicitly highlights certain values, such as 'social cohesion' or 'community solidarity' while neglecting others. The black box of 'community' is not questioned and consequently social cohesion and community solidarity are labelled as inherent part of a 'traditional' Basotho lifestyle and are commoditized in the process of establishing a series of guest houses in the region. As the reaction of Bolae Ramonotsi to the consultant's idea and also the reaction of the community to his practices illustrate, there is not one homogenous community; rendering the idea of inherent social cohesion and community solidarity obsolete. The empirical findings are in line with some of the criticisms of nature-based tourism as discussed earlier. There are outsized expectations generated with Mé Thipana and advantages distributed unevenly with the owners of the Mamohase Guest House receiving a great share of trainings and thereby assuring their social position.

On another level, this case study illustrates how the brothers situate themselves as brokers between the development agents (MDTP) and the local population. In fact, they see themselves as intermediaries, giving guidelines to other locals, who would '*not understand how to do it*'. In this position they do not only take full advantage of the

²⁰ Malefiloane is also the meeting place of the handicraft association, some 10 km from the Mamohase Guest House.

²¹ Both quotes were made by the eco-tourism consultant in February 2007 during a working visit to Malefiloane.

possibilities offered by the MDTP, but also of the situation of their fellow villagers. Their proposition to tourists relies on their ability to highlight and reinvent certain practices and labeling them 'genuine', 'traditional' or 'authentic', while disregarding others as outlined below based on their 'expertise' as locals. During the village tour, the tourist visits the healer not the clinic – although the majority of the villagers consults the clinic in case of sickness. They visit the chief not the community council – although most of the formal power lies with the community council. They visit the school not the pub – although alcoholism is a big issue amongst the former miners²² and finally they visit the local shop not the Asian-owned supermarket in Butha Buthe – as villagers like to do for the things they do not harvest from their fields. Tourists are offered pony tracking as the Basotho type of transport while Moruti, a third brother of the Ramonotsi's is doing his driver's license. These are only some examples of the reinvention of institutions and practices through labeling them 'traditional' and thereby turning them into a commodity serving the economic interest of the brothers. And even for them, as the introductory statement showed, their guest house is only an additional source of income, next to a lot of others.

This second case study examined the interaction of the Mamohase Guest House with the MDTP. Not only does the MDTP utilize the rather successful strategy of the Guest House to reinvent values such as social cohesion and community solidarity as part of the nature-based tourism approach. The owners of the Mamohase Guest House themselves jump on the bandwagon of the conservation and development discourse by promoting their Guest House as being community-based and offering the tourist an authentic Basotho experience. Here it is not only the MDTP, but local actors labeling some of their community practices as 'traditional' or 'authentic' so as to turn them into valued propositions for tourists.

Conclusion

After introducing the history and current trends of nature conservation in Africa, I focused in this article on nature-based tourism activities as bridging the gap between human development and nature conservation through their promise of alternative income generation. This mechanism is employed in conservation practice to such an extent, that West et al (2006:262) claim that "ecotourism enterprises are symbiotic with protected areas". Zooming in on the Maloti Drakensberg Transfrontier Conservation and Development Project (MDTP) I presented two case studies. With these I showed that the highlighting and reinvention of certain (marginal) practices, values and institutions as 'traditional' or 'authentic' is part of a nature-based tourism approach. In this process, 'traditional' elements (handcrafting, social cohesion, community solidarity, chief) serve as tourism attractors and are turned into commodities for the tourism

²² Around 98% of the male population of Ha Molapo had been working in the mines of the Gauteng region of South Africa in peak times.

industry serving the ecological ends of the conservation initiative and the economic end of the local population. The MDTP takes successful locals, such as the handicraft producer Ntate Mpho and the guest house owners Bolae and Morebane Ramonotsi as role models to train others in the singled out practices of running a community-based guest house or making handicrafts. Thereby these practices and the attached values are highlighted above others, such as brewing beer, farming or individual merit. In the end the tourism-related strategies are only additional livelihood strategies, also for the trainers. Clearly, nature-based tourism does not shift dependency of people away from land. On the one hand it only offers an additional livelihood strategy, so people still depend on land for subsistence farming. On the other hand dependency on what is to be understood as 'conserved land' is perpetuated.

The inherent tension in nature-based tourism is the static image of a 'traditional way of life' on the one hand, and the economic but also social developments that it strives for on the other. Part of the practices, values and institutions that are neglected are those that suggest or are associated with development and change. The local population aspires owning TVs and mobile phones although they have no electricity; a car, although the roads are bad; a brick house instead of one made out of clay. But these developments are not on the agenda of the MDTP or any other TFCA as they are seemingly unrelated to conservation issues. Nature-based tourism activities perpetuating a static image of 'traditional' practices, institutions and values fall short their promise of bridging the gap between development and conservation.

In the conservation discourse, development that is to be achieved via nature-based tourism is only paying lip service to the current paradigm of a people-centered conservation approach. It does not take the life projects and the livelihood strategies of the local population as starting point, but biodiversity conservation. Especially designers and practitioners of conservation initiatives should start by framing the problem to be tackled with the local population in a co-creation process, not privileging positivist knowledge above locally specific knowledge. A specific, context embedded framing of the problem will most probably not lead to pre-designed universally applicable and standardized solutions but similarly to a specific and context-embedded long term development strategy. Starting from the local life worlds of people combined with outside knowledge it is about outlining principles of how people want to live together and treat their resources in a specific part of the world. This then, is the start of a continuous and ongoing transformation process with no deliberate absolute outcome but relative principles. Instead of the universally applied, not context-embedded nature-based tourism activities, I propose that the conservation and development discourse and practice could benefit from looking integrally and taking both the socially, culturally and historically constituted life worlds as well as the need for the sustainable use of our ending resources as a starting point for developing long-term regional strategies.

Bibliography

Adams, W. and Hulme, D. 2001. "Conservation and Community. Changing Narratives, Policies & Practices in African Conservation". In Hulme, D., and Murphree, M., eds. *African Wildlife and Livelihoods. The Promise and Performance of Community Conservation*. Oxford, UK: James Currey.

Brockington, D. 2002. *Fortress Conservation. The Preservation of the Mkomazi Game Reserve, Tanzania*. Oxford, UK: James Currey.

Büscher, B. and Dressler, W. 2007. "Linking Neoprotectionism and Environmental Governance: on the Rapidly Increasing Tensions Between Actors in the Environment-Development Nexus". *Conservation and Society* 5/4:586-611.

Büscher, B. 2010. "Seeking 'telos' in the 'transfrontier': Neoliberalism and the transcending of community conservation in Southern Africa". *Environment and Planning A* 42:644-660

Coastingafrica. 2007. *Coast to Coast – A backpackers' guide to adventure and accommodation in South Africa*. Cape Town: Coastingafrica.com

Crewe, E. and Harrison, E. 1998. *Whose Development? An Ethnography of Aid*. London: Zed Books.

Draper, M., Spiereburg, M. and Wels, H. 2004. "African Dreams of Cohesion: Elite Pacting and Community Development in Transfrontier Conservation Areas in Southern Africa". *Culture and Organization* 10/4:341-353.

Dressler, W. and Büscher, B. 2008. "Market Triumphalism and the so-called CBNRM 'crisis' at the South African Section of the Great Limpopo Transfrontier Park". *Geoforum* 39/1:452-465.

Dressler, W., Büscher, B., Schoon, M., Brockington, D., Hayes, T., Kull, C.A., McCarthy, J. and K. Shrestha. 2010. "From hope to crisis and back again? A critical history of the global CBNRM narrative". *Environmental Conservation* 37/1:5-15.

Duffy, R. 2006. "The potential and pitfalls of global environmental governance: The politics of transfrontier conservation areas in Southern Africa". *Political Geography* 25:89-112.

Hughes, D.M. 2006. *From Enslavement to Environmentalism. Politics on a Southern African Frontier*. Seattle, USA: University of Washington Press.

Hutton, J., William, M.A. and Murombedzi, J.C. 2005. "Back to the Barriers? Changing Narratives in Biodiversity Conservation". *Forum for Development Studies* 2/2005

Marcus, R.R. 2001. "Seeing the Forest for the Trees: Integrated Conservation and Development Projects and Local Perceptions of Conservation in Madagascar". *Human Ecology* 29/4:381-397.

Orlove, B.S. and Brush, S.B. 1996. "Anthropology and the Conservation of Biodiversity". *Annual Review of Anthropology* 25:329-352.

Spiereburg, M. and Wels, H. 2006 "Securing Space": Mapping and Fencing in Trans-frontier Conservation in Southern Africa". *Space and Culture* 9/3:294-312.

Turner, S.D. et al. 2001. *Livelihoods in Lesotho*. Maseru: CARE Lesotho.

West, P. and Brockington, D. 2006. "Issues in International Conservation". *Conservation Biology* 20/3:609-616.

West, P., Igoe, J. and Brockington, D. 2006. "Parks and Peoples: The Social Impact of Protected Areas" *Annual Review of Anthropology* 35:251-77

Wolmer, W. 2003. "Transboundary Conservation: the Politics of Ecological Integrity in the Great Limpopo Transfrontier Park." *Journal of Southern African Studies* 29/1:261-278.